

16. üleilmne arhiivikongress Kuala Lumpuris

Rahvusarhiivi esindajad Kuala Lumpuri konverentsikeskuses 24. juulil 2003.

Järjehoidmise seisukohast mugav, emotsionaalselt aga ülevgi on teadmine suveolümpia nelikaastate kokkulangemisest arhiivimaailma suursündmusega – Rahvusvahelise arhiivinõukogu (edaspidi ICA) üleilmse kongressiga. Kui möödunud kohtumine leidis aset siinsamas Euroopas, siis tänavune kaugel Kagu-Aasias, Malaisia pealinnas Kuala Lumpuris, kandes kõlavat pealkirja “Archives, Governance and Development”. Kongressi võõrustaja ja ühtlasi üks korraldajaid oli Malaisia Rahvusarhiiv (*Arkib Negara Malaysia*, www.arkib.gov.my), avatseremooniast austas kohalviibimisega ka Malaisia kultuuriminister.

Sel korral osales kongressil hinnanguliselt 1300 inimest (nelja aasta eest ligi 2000), neist kuus Eestist – Kädi Riismaa Riigikantseleist ning Priit Pirsko, Pille Noodapera, Lauri Leht, Hanno Vares ja Birgit Kibal Rahvusarhiivist. Kui eelmisel kohtumisel pakkusid Eesti esindajatele enam huvi arengud digitaalarhiivinduses, autoriõiguste ja isikuandmete kaitsel, arhiivipe-

dagoogikas, mikrofilmimisel ja digiteerimisel, siis peame tõdema, et vaekauss on vajunud veidi kaldu hindamise, digiteeritud ainese säilitamise ja kasutusvõimaluste ning arhiivinduse populariseerimise suunas. Ettekannete, seminaride ja ümarlaudade vormis võeti sõna ligemale paarisajal korral. Kongressi ametlikult koduleheküljelt www.kualalumpur2008.ica.org leiab pea iga ettekande ja seminari lühitutvustuse koos sõnavõtjate nimedega. Läbinud kogu nädalase programmi, võime osalejatena sedastada, et akuutset kõneainet on arhiiviseltskondades vaat et varasemast rohkemgi ning arhivaaride kogukond on küllaldaselt elujõuline ja teotahteline, ületamaks tõiseid raskusi ja pühendumaks uutele väljakutsetele. Et aga traditsioonilisest ühe inimese vaatest võib lugejale jääda liialt ühekülgne pilt ning et taolised kogemused annavad võimaluse vaadata “Eesti asja” eemalviibija pilguga, siis jätkakem seekord ülevaadetki veidi teistmoodi, intervjuu vormis.

Missugust ettekannet/seminari ja miks pidasid kõige huvitavamaks? Milles pettusid?

Priit Pirsko: Häid ettekandeid oli päris palju. Arhiiviteoreetilises plaanis võib kõige huvitavamaks pidada Hollandi Rahvusarhiivi (Ruud Yap) esitlust uuest lähenemisest hindamises. Huvitav polnudki niivõrd see nõndanimetet uus, mis kujutas endast makrohindamise meetodika edasiarenduse püüet, vaid pigem nõndanimetet vana kriitika. Teatavasti rakendas Hollandi arhiiv 1990. aastail ellu kanadalaste (Terry Cook) eeskujul makrohindamisliku lähenemise arhiiviväärtuslike arhivaalide väljasõelumiseks (nn. Pivot projekt, vt. ka Agnes E. M. Jonker. Makrohindamine Hollandis. Esimesed tööaastad: 1991–2001. Tuna 2003, nr. 4, lk. 150–153). Toonase ülemineku dokumentide sisu hindamiselt arhiivimoodustaja funktsioonide kaalumisele põhjustas muutus Madalmaade seadusandluses, mis lühendas dokumentide üleandmisaega asutustest arhiivi 20 aastale.

Olukorras, kus arhiivinduslik erialakirjandus on endiselt tulvil teoreetilisi ja kiitvaid arutelusid makrohindamise hüvede üle, oli seekord vägagi õpetlik teada saada, milles seisneb makrohindamise nõrkus. Kõige lühemalt resümeeerides – vaatamata aastaid kestnud pingutustele ei ole hollandlastel lõplikult õnnestunud ületada teooria keerukusest tulenevaid raskusi makrohindamise rakendamisel praktikasse.

Mis puudutab nüüdset edasiarendust, siis see toetub kolmele sambale. Esiteks, säilitatakse makrohindamise põhituum ehk funktsioonide ja arhiivimoodustajate hindamine dokumentide sisu hindamise asemel. Teiseks, lisaks sellele soovitakse läbi viia põhjalik sotsiaalajalooline analüüs ühiskonnas kui tervikus toimuva kohta. Hollandi ühiskond jagatakse sotsiaalseteks segmentideks. Iga segmenti raames toimivad asutused ja isikud ning laDESTuvad dokumendid leiavad hindamist kohases sotsiaalajaloolises kontekstis. Seejuures arvestatakse vastava segmenti sees toimuvaid struktuurseid muudatusi, s. t. funktsioonide arengut või muutumist.

Kolmandaks soovitakse kaasata arhiivi erinevate kliendirühmade (ajaloolased, ajakirjanikud jne.) parimaid esindajaid üldisesse hindamisprotsessi, saamaks teada, mis on kõige-kõige olulisem informatsioon mitte ainult arhivaaride meelest, vaid ka kasutajate jaoks. Seejuures kavatsetakse senisest palju suuremat tähelepanu pöörata ühiskonna arengu sõlm-

punktide (*hotspots*) märkamisele ja dokumenteerimisele.

Arhiiviteooriaga kursis olijad tunnevad sellises mõttekäigus kindlasti ära Hans Booms'i ja dokumenteerimisstrateegia mitmed rõhuasetused. Edaspidi – sest hollandlased on kirjeldatud meetodikat alles lühivimas – on kindlasti ülimalt põnev jälgida “uee hindamise” tegelikku tulemuslikkust. Eestiski on ju makrohindamist mitmest küljest vaetud, sestap hoidkem oma silmad pärani lahti!

Lauri Leht: Teistest ettekannetest rohkem torkasid silma hollandlase Ruud Yapi ettekanne teemal “Hollandi Rahvusarhiiv ja tema roll valitsusasutuste digitaalses dokumendihalduses” ning Kanada väljapaistva arhiivijuhi Ian Wilsoni ettekanne “Dokumendihalduse režiim Kanada valitsusasutustes”. Mõlemad ettekanded käsitlesid põhimõttelisi muudatusi digitaalses dokumendihalduses ning vajadust senisest märksa enam ühendada digitaalse dokumendihalduse korraldamise ja arhiivinduse tegevused ühtseks selge vastutuskeskusega tegevuste kompleksiks, kus rahvusarhiividele langeb tulevikus paratamatult senisest märksa kandvam roll. Küllap tabasid ettekanded Eestis valitsevat situatsiooni arvestades olulist kohta, et nad meelde jäid.

Hanno Vares: Üks huvitavamaid ettekandeid oli Kanada riigiarhivaari ja värske ICA presidendi Ian Wilsoni ettekanne Kanada avaliku sektori dokumendihaldusest. Üllataval kombel maalis ta kuulajatele pildi ühe eesrindlikuma arhiiviriigi suurtest probleemidest dokumentide haldamisel ning kirjeldas nähtust, mida kanadalased nimetavad nüüd “recordkeeping crisis in Canada”.

2003. aastal tehtud Kanada avaliku sektori auditid tuvastasid muu hulgas, et lähiminevikus on riigi vastu algatatud umbes 140 kohtuasja (neist paljud on riik kaotanud), mis on seotud avalike dokumentide kadumisega. Veel järeldati, et riigi dokumendihalduse tase on allpool talutavat piiri ning paljudel ametiasutustel on suur oht teha valesid otsuseid ainuüksi seepärast, et dokumente, s. o. asutuse mälu, ei leita üles.

1990. aastatel olid Kanada majandusel rasked ajad, see puudutas otseselt ka avalikku sektorit. Kulude kokkuhoidmiseks tõmmati koomale ametikohti, mis näisid kasutatud ja mille panust oli raske rahas väljendada. Massiliselt loobuti dokumendihalduri ametikohtadest, sest reaalsest kasust oli raske aru saada. I. Wilsoni arvates kadus avalikus sektoris umbes kümne aastaga vajalikul tasemel erialane teadmine dokumendihaldusest. Tegeldi vaid andmetega (*data*) ning kadumas oli dokumendi kontsept-

sioon (*the concept of record*). I. Wilson tõdes, et tuleb näha vaeva, asutustele arusaadavalt ja pidevalt seletada, et dokumente on vaja eelkõige neile endile. Seejuures on eriti raske vastata küsimustele, nagu “kui palju maksab dokument?”. Ettekandest kumas läbi palju tuttavaid momente ka meie arhivaaride igapäevatööst ja dokumendihalduse olukorrast asutustes.

Pille Noodapera: Päris huvitav oli osaleda PARBICA projekti raames koostatud *Recordkeeping for Good Governance Toolkit*’i tutvustamisele pühendatud töötoas, mille viisid läbi samanimelist projekti juhtinud Austraalia Rahvusarhiivi arhivaarid Adrian Cunningham ja Danielle Wickman. Kuigi selle projekti puhul peeti sihtrühmana silmas eelkõige Vaikse ookeani regiooni riikide avaliku sektori asutusi, on see kohandatav ükskõik millise riigi riigiasutusele, sest see põhineb rahvusvahelise dokumendihalduse heal taval. Projekti eesmärk oli varustada asutusi soovitustega ja praktilise töövahendiga paremaks dokumentide haldamiseks asutuses. Omaette tähelepanu pöörati projekti käigus asutuste tippjuhtidele, kellest oleneb asutuse dokumendihalduse käekäigus väga palju – neile oli ette valmistatud spetsiaalne voldik, kus tutvustati dokumentide haldamise vajalikkust, ametnike vastutust ja korras dokumendihaldusest tulenevat kasu organisatsioonile. Veel kuulusid projekti tulemite hulka nõuded dokumendihalduse korraldamiseks ning slaidiprogramm projekti ja selle komponentide tutvustamiseks. Päris elavaks kujunes asutuse dokumendihalduse seisukorra hindamiseks koostatud küsimustiku katsetamine, kus iga osaleja sai oma asutuse näitel ise üles leida oma asutuse probleemid dokumentide haldamisel. Räägiti ka jätkuprojekti käivitamisest, kuivõrd algatuse esimene faas osutus edukaks.

Birgit Kibal: Kuulasin peamiselt sõnavõtte arhiivinduse õpetamise ja populariseerimise teemal. Austraalia (Zoe Darcy), Ühendkuningriigi (Elizabeth Shepherd) ja Kanada (Laura Millar) ülikoolide ja arhiivide kokkupuutepunktides on liialdusteta paljugi meile sarnast. Võtame näiteks arhiivinduse ja dokumendihalduse õppe ülikoolides. Nii meil kui ka mujal on küsimusteks, mil määral õpetada arhiivindust praktilises ja mil määral akadeemilises sihis, milline on teooria ja praktika vahekord, kas digitaalarhivaali tulek on muutnud arhiiviteooriat või kuidas peaks arhiivinduse õpetus hõlmama tulevikuküsimusi ja tehnoloogilisi arenguid. Nenditi, et üha vähem tudengeid vaevub tegelema teooria, metodoloogia

ja kraadiõppega ning jätkuvalt moodustavad ajaloolased valdava osa arhiivinduse professionaalidest. Senised õppejõud ja koolitajad on sageli pensioniealised või pensionile lähenemas, arhiivinduse õppekeskuste mureks on meelitada ligi praktilise arhiivitöö kogemusega noori, kes sooviksid omandada arhiivinduses doktorikraadi ja asuda seejärel arhiiviteooriat õpetama. Veidi parem näis seis olevat visuaalsest kultuuri-pärandist huvitatud tudengite kaasamisega süvaõppesse, sest nagu väljendas doktorioõppe tudeng Michiganist, on just visuaalse arhiivianesega kurssi saamise põhjusel “väga seksikas” arhiivindust õppida.

Kui tuua näiteks mõned faktid, siis Ühendkuningriigis jätkatakse õpinguid doktorioõppes kõige sagedamini vanuses 30–39 aastat (järgneb vanuserühm 20–29). Enamik magistriõppe läbinuid on ajaloolase ettevalmistusega. Magistriõppe ehk baashariduse omandamise järel suundutakse tööle ning kraadiõpinguid jätkatakse tavapärastel töö kõrvalt. Edasiõppijaist on enamik ametis kohalikes omavalitsustes, äriarhiivides ja ülikoolide arhiivides. Dokumendihalduri elukute kujunemise ja asutustega tehtava koostöö võrdluses on kõnekas asjaolu, et enne 1990-ndaid ei olnud dokumendihaldureil Briti asutustes mõjuvõimu, 1990-ndate alguses toimus jõuline professioni tõus ning alles pärast 2004. aastat on tähteldatud dokumendihalduri ameti väärtustamist ja hindamist riigiasutustes.

Arhiivide populariseerimise küsimuses jäi enamikust sõnavõttudest kõrvu viimasel dekaadil alanud, üha paisuv suund avardada veebipõhist suhtlust ja juhatada huvilised arhiivi pigem kuvarite ja kõrvaklappide kui hoidlahoonete eeskodade kaudu. Arhiivinduse õpetaja Laura Millar väljendus tabavalt, öeldes, et kuigi *sir Hilary Jenkinsoni* põhimõte *custody first, access second* väärib jätkuvalt pühaks pidamist, muutub 21. sajandi arhivaar üha rohkem arhiivi hoidjast arhiivi esitlejaks.

Kuidas iseloomustad Eesti asendit maailma arhiivinduses AD 2008 ja paari aasta perspektiivis?

Priit Pirsko: Eesti Rahvusarhiivil ei ole häbenemiseks põhjust. Meie saavutused internetipõhiste arhiiviteenuste arendamisel, osalemine rahvusvahelises koostöös digitaalarhiivinduse ja laiemalt säilitamise valdkonnas on meistriklassi tase. Me oleme tõusev arhiiviriik, olles hetkel üleminekufaasis õppivalt arhiivinduselt

õpetavale. Kas, kuidas ja millal see üleminek lõpeb, sõltub eelkõige meie endi prioriteetide seadmisest (sisemaine töö *versus* rahvusvaheline koostöö), majandusoludest ehk finantsidest ja muidugi ka tahtmisest. See viimane on õigupoolest suurima kaaluga.

Lauri Leht: Digiteerimise teemadel on mõned jõukamad lääneriigid (nt. Ühendkuningriik, Holland, Rootsi) Eestist mitme sammu jagu ees, kuid Eesti on siiski vägagi väljapaistval, Euroopa keskmist oluliselt ületaval tasemel digiteeritud arhiivimaterjalide kättesaadavaks tegemise osas. Ja tuleb rõhutada, et momendil on see kasutajatele tasuta. Digitaalselt sündinud dokumentide arhiveerimiseks valmistumisel on Eesti Rahvusarhiiv kindlasti progressiivsemate hulgas, mõne aasta perspektiivis võiksime ehk isegi juba paljudele teistele eeskujuks saada. Viimast mõistagi planeeritud tarkvaraarenduste (virtuaalne arhiivi uurimissaal, universaalne arhiveerimismoodul, teised digitaalarhiivi moodulid) valmimise ja juurutamise järel.

Hanno Vares: Võiks öelda, et Eesti on väike, kuid tubli arhiiviriik. Seda näitab tõsiasi, et meid teatakse ja tuntakse. Ma ei julgeks küll öelda, et me positioneerume põhjamaisesse (Soome, Rootsi) arhiivitraditsiooni, kuid me oleme kindlasti teel sinnapoole. Paari aasta pärast ehk lähemal kui *anno* 2008.

Pille Noodopera: Viimased kümme aastat on Eesti arhiivinduses väga viljakad olnud. Võiks vist öelda, et 1990-ndad kulusid meil õppimisele (nii mõnigi meie arhivaar on saanud tuule tiibadesse stažeerides kes Rootsi, kes Soome või mõne muu riigi arhiivides ja suveülikoolides) ja selle sajandi esimesed kümme aastat kuluvad ülesehitustööle. Arvan, et oleme valmis pea igas arhiivinduse valdkonnas pakkuma teiste riikide arhivaaridele erialaliselt huvitavat, nagu me omal ajal ise neilt saime.

Birgit Kibal: Mida rohkem sõnavõtte kuulasin, seda enam tärkas teadmine, et võime end tunda enesekindlalt, kartmata mis tahes teemal kaasa rääkida või kirjutada. Maailmas, kus valitseb äärmine ebavõrdsus riikide poliitelus ja majanduslikes võimalustes, kus ajalooliselt on riikidel kujunenud eri lähtekohad kaasaegse arhiivinduse ülesehitamisel, võime viimase viieteistkümne aasta arenguid Eestis kindlasti õnnestunuiks lugeda. Seda kõigis arhiivi võtme-funktsioonides. Omal moel ilusaks žestiks, näitamaks, et meid võetakse tõsiste partneritena, oli näiteks Soome hindamisguru Markku Leppäneni osundus Eestile isikudokumentide juhuvalimit analüüsival seminaril. Ainus, mis meie sisemist

sära tuhmistama kipub, on esindusliku, ruumika ja nii "hoidistele" kui ka hoidjatele meelepärased, tulevikku vaatava arhiivihooone jätkuv puudumine. Paari või ka kümne aasta perspektiivis võiks uus hoone kasinatele oludele vaatamata kujuneda tõsiseks väljakutseks.

Mida peaks Eesti arhiivindus teiste arhiivide kogemusest õppida võtma?

Priit Pirsko: Õppida on alati ja igas valdkonnas. Õppimine seisneb nii edukate lahenduste matkimises kui ka kohandamises, aga samuti võrdlemises, loomulikult ka teistsuguse (ja kohandamatu) teadasaamises. Niisuguste arhiivinduslike mammutite nagu Kanada, Ühendkuningriik, Holland ja Austraalia esindajaid tasub pea alati tähelepanelikult kuulata.

Lauri Leht: Silma torkas Briti Rahvusarhiivi veebileht ja nende veebipõhine kataloogide süsteem oma eeskujuliku liigenduse ja mitmekesiste teenustega – sealt saame edaspidi kindlasti palju huvitavaid mõtteid AIS-i, Saaga ja virtuaalse uurimissaali arendamiseks.

Hanno Vares: Kuna kongressi kavas Eestit näha polnud, siis tundub, et tuleks õppida enast näitama. Seda, mida näidata, on meil lausa kuhjaga.

Pille Noodopera: Meie kultuuriruumis pole neile, kes ennast ise kiidavad, kunagi hästi vaadatud. Tegelikult peaksime oma tähelepanuväärsetest saavutustest rääkima samasuguse entusiasmi ja uhkusega, nagu seda kongressil tegid arengumaade esindajad.

Birgit Kibal: Nõustun Hannoga – Eesti arhiivinduse esindajatel pole mõtet end tagaridadesse istuma sättida, vaid tuleks julgelt üles astuda ja asjatundlikult kaasa rääkida. Kitsamas ringis, kindlatel teemadel on niiviisi muidugi aastaid toimitud, kuid suurkohtumistel on seni piirdutud üheainsa korraga (Ruth Tiidor kõneles 2004. a. kongressil arhivaalide füüsilise seisundi uuringust). Teistelt arhiividelt võiksime aga õppida koostöömeelsust ja kaugeleulatuvate sihtide seadmist, komistuskive kartmata ja enesusk kaotamata.

Mida jääd meenutama Malaisiast?

Priit Pirsko: Ultramoodsate pilvelõhkujate ja sipelgapesana kihava, haisva ja aromaalse hiinalinna veidrat kooselu, tavapärase ja uudse sulandamatut sulandumist, pidevat kultuuri-

list üleminekut kõiges ja kõikjal – ning seda vähemalt välispidiselt vaadatuna – enamjaolt rahulikult ja sallival moel.

Lauri Leht: Tolerantsus – sõbralikult elavad koos erineva usutunnistusega malailased, hindud ja hiinlased, kes sageli üksteisega suhtlemiseks inglise keelt pruugivad. Liiklus – Euroopast tulevad jalakäijad peaksid eelnevalt läbima kursuse, et vasakpoolse liikluse, väheste kõnniteede ja puuduvate ülekäiguradade tingimustes kihutavate tsiklite ja Protonite vahel ellujäämist võimaldav laveerimine ära õppida. Loodus – hoolimata rikkalike maavarade intensiivsest kaevandamisest on säilitatud vihmametsad ning toodud looma- ja taimeriigi rikkused uurimiseks kõigile avatud orhideede, liblikate, lindude ja loomade parkidesse linna keskele.

Hanno Vares: Eelkõige sealset kliimat, mis on kõike muud kui sarnane meie omaga. Kui võtta eelduseks, et lõunamaades paistab alati päike, siis Malaisias võib hätta jääda. Kaheksast kohapeal veedetud päevast jagus päikesepaistet vaid loetud tundideks (kaasa võetud päikesekreemid kuluvad loodetavasti ära 2009. aasta Eestimaa suvel). Ebaharilikku niisket palavust ilmestasisdombune taevas ja sagedased vihmahood.

Pille Noodapera: Leilisoie rammestav kliima vs. kõiki lihaseid ja meeli pinguli hoidev tänavaületus kesklinnas; nahkhiiresuurused ööliblikad Petronase tornide ümber ja kirevate lillede-liblikate aiad-pargid; erinevate kultuuride sulam tänavapildis ja söögikohtades.

Birgit Kibal: Ennekõike avalaid naeratusi, siirast sõbralikkust ja lahket mõistvust usuliste vaadete, nahavärvi, kultuuritaju ja keeleoskuse pinnal. Ja nii muuseumivaikuses kui ka tänavasaginas märkamist, et 51 aastat oma riiki hoidnud malailaste jaoks on sõnal 'vabads' – *merdeka* – eriline tähendus. Seesugune tähendus, mis ei ole teistest üle ega suru teistsuguseid alla, on aga ometi püha. Meenutamisväärselt on muidugi enamgi, aga kõige ei jagu kirjaruumi ning mõnigi mulje vajab pikemat settimisaega.

Nelja aasta eest kirjutas Indrek Kuuben siinsamas Tuna veergudel (2004, nr. 4, lk. 167–168) Viinis toimunud arhivaaride kogukonna suurüritusest, nimetades seda viimaste kordade kaalukaimaks eeskätt tänu põhjalikule programmile ja ICA reformimisele. ICA prioriteetidenä käidi toona järgnevat nelikaastaks välja neli võrdlemisi laia tööloiku: 1) arhiivide rolli ülemaailmne tähtsustamine ja arhiivinduse edendamine, 2) digitaalarhivaalid ja automatiseerimine, 3) arhivaalide säilitamine ja kaitse, ning 4) kutsealane haridus ja täiendkoolitus.

Neile valdkondadele sooviti edaspidi läheneda projektipõhiselt, et tehtu oleks varasemast nähtavam ja mõjusam.

Täna, pisut vähem kui poolteisttuhat päeva hiljem, võisid ICA esindajad kokkutulnuile öelda, et seatud suundadel võib kahtlemata märgata positiivseid arenguid ning seksioonides ja komisjonides on tehtud tõhusat koostööd. Positiivsena saab esile tõsta ka nõukogu veebi, mis pärast värskenduskuuri on varasemast kasutajasõbralikum (vt. www.ica.org). Ent leidub ka hulk valupunkte. Näiteks toodi nõrkustena välja organisatsiooniga koostööd tegevate ekspertidest vabatahtlike ringi kokkukuivamist, keelebarjääri püsivust paljudes piirkondades, väheheid partnerlussuhteid teiste organisatsioonidega ning napp rahalisi vahendeid – suurim tulu laekub jätkuvalt liikmemaksudest, turundus ja sponsorlus vajavad äratust.

Arhiivinõukogu sõnastas perioodiks 2008–2010 kuus uut strateegilist eesmärki: 1) tõsta arhiivide ja arhiivitöö teadlikkust nii riigiti kui ka üleilmsest, 2) rakendada uut tehnoloogiat arhiivi- ja dokumendihalduses ning digitaalainese avaldamisel veebis, 3) suurendada arhiivitöö tõhusust koolituste, standardite ja publikatsioonide toel, 4) tugevdada ICA võrgustikku koostumiste, veebisuhtluse ja uute liikmete kaasamise kaudu, 5) tõhustada ICA tegevuse läbipaistvust ja 6) ehitada üles tugev partnerlus, algatades senisest enam kontakte sarnaste huvidega organisatsioonidega ning üleilmse mõjuvõimuga ühendustega, nagu UNESCO, ÜRO ja Euroopa Komisjon.

Kongressi kahel viimasel päeval toimunud ICA üldkooleskul tutvustati lisaks eelnimetatud strateegilistele suundadele ka nõukogu uut juhatust. Ametist lahkunud president Lorenz Mikoletzky (Austria) andis teatepulga üle Ian Wilsonile (Kanada, ICA president perioodil 2008–2010). Presidendi kõrval kuuluvad juhatusse kolm asepresidenti, peasekretär ja rahvusvahelise arhiivide ümarlaua (CITRA) sekretär. Meelde tasub ehk jätta uue peasekretäri nimi – David Leitch. Töötanud aastaid Briti Rahvusarhiivis, on ta jõuliselt pooldanud ICA reformimist.

Lõpetuseks paari sõnaga Malaisia arhiivisüsteemist ja rahvusarhiivist. Riiklik arhiivindus Malaisias käivitus riigi iseseisvumisega samal, 1957. aastal. Kandes esialgu oma kauaaegse valitsejariigiga sarnaselt nimetust *Public Record Office*, sai 1963. aastal arhiivi nimeks rahvusarhiiv. 1966. aastal jõustus esimene arhiiviseadus, hetkel kehtib 2003. a. arhiiviseadus. Praegu koos-

neb rahvusarhiiv kümnest üleriigilisest üksusest, eraldi süsteemi riiklikus raamatukoguvõrgus kuuluvad kaks meie mõistes maa-arhiivi Borneo saarel. Arhiivi keskus Kuala Lumpuris koosneb lisaks paarikorruselisele administratiivkorpusele kahest kümnekorruselisest hoidlahoonest ning käimas on kolmanda sarnase kõrghoone ehitus. Sisustuselt üpris vanamoodsas majas (valminud 1982. aastal) asuvad arhiivipidamiseks vajalikud ruumid, teiste hulgas ruumikas auditoorium ja võrdlemisi avar näitusesaal. Kahte hoidlahoonet ühendavast avatud koridorist (aastaringne ekvatoriaalkliima!) pääseb eraldi hoonena rajatud sööklasse. Tõsi, paarisajaruutmeetrisse konservaatoreite töösaali servas hakkas silma teinegi söögi- ja puhkenurk.

Vanimaks arhiivis asuvaks infokilluks loetakse Melaka kroonika koopiakatket, mis kirjeldab Melaka sultanaadi (1402–1511) algusperioodi. Suurem osa vanematest arhivaalidest hõlmab 16.–17. sajandit, Portugali ja Hollandi koloniaalvõimude perioodi. Põhiosa arhivaalidest pärineb mõistagi 20. sajandist. Just kaasaegsematele dokumentidele tuginedes panustab Malaisia rahvusarhiiv üha enam infotehnoloogia arengusse, olles käivitanud laiaulatuslikud digiteerimisprojektid. Digitaalandmete süda kannab nime COMPASS (masintöödeldud arhiivisüsteem ja teenused) ning hõlmab dokumente valdavalt perioodist 1893–1957, mis puudutab olulisemat osa Briti koloniaalsüsteemi pärandist. Elektrooniline dokumendihaldussüsteem ERMS ja arhiveerimismoodul e-SPARK on väljakutseteks mitte kitsalt arhiivile, vaid Malaisia ühiskonnale tervikuna. Riiklik arengukava aastani 2020 on eesmärgiks seadnud tõelise tiigrihüppe innovaatilise ühiskonna ülesehitamisel, Malaisia rahvusarhiiv aitab tiigri sooritusele parimal moel kaasa.

Birgit Kibal

Ajalookonverentsilt “Eesti Vabariigi Valitsus eksiiis”

■ 15. augustil 2008 korraldas Memento Eesti Vabariigi 90. aastapäevale pühendatud ajalookonverentsi “Eesti Vabariigi Valitsus eksiiis”. Konverents toimus Lagedil Eesti Vabadusvõitluse Muuseumis. Selle kaunis ja emotsionaalne õhkkond, mida soosis ka selle suve kohta haruldaselt ilus ilm, tegi ürituse meeldejäavaks kõigile osavõtnuile.

Trivimi Velliste avakõne keskendus Eesti Vabariigi taastamise, järjepidevuse ja restitutsiooni probleemidele, rõhutades juriidilise ja väljendusliku täpsuse tähtsust.

Eesti Vabariik pole kunagi lakanud olemast, sest õigusetus ei saa sünnitada uut õigust. Eesti Vabariigi järjepidevust kandsid Vabariigi Valitsus ja välisesindused. Igapäevaelus ja tavakodanikule vähe olulised juriidilised probleemid said määravaks 1980. aastate lõpul. Eesti ei astunud Nõukogude Liidust välja, vaid jätkas 1918. aastal loodud iseseisva riigina, kasutades oma arengus sellest tulenevaid eeliseid.

Vabariigi Valitsuse liikme Enno Penno ettekanne jätkas Eesti riigivõimu kontinuiteedi probleemiga läbi 50 aasta. Andnud ülevaate vastupanuliikumisest Eestis Saksa okupatsiooni ajal ja Eesti Rahvuskomitee tegevusest, analüüsis E. Penno Eesti Rahvusnõukogu ja Vabariigi Valitsuse suhteid, samuti pagulaskonnas tekkinud vastuolusid hinnangutes Vabariigi Valitsusele eksiiis. Kui vajalikuks see institutsioon iseseisva riigi järjepidevuse säilitamisel osutus, selgus 1989. aastal, mil tekkisid väga ruttu tihedad sidemed Eestiga. Kontaktide otsimine oli vastastikune. E. Penno tõstis eriti esile 1992. a. 20. aprillil vastu võetud seadust, millega anti väliseestlastele põhiseaduse rahvahääletusel hääleõigus, ja Vabariigi Valitsuse eksiiis deklaratsiooni 16. juulist, millega ta tunnustas toimunut ja pani ameti maha.

Peep Pillaku ettekande teemaks oli Otto Tiefi valitsuse õiguskantsler Richard Övel (1894–1958), kelle tegevus on seotud ka arhiivindusega, nimelt oli ta aastail 1925–1936 riigisekretäri abi ning Riigiarhiivi ja Riigiraamatukogu